

цьому доводиться вибудовувати по-новому побутові, сімейні, робочі питання, а інколи і з нуля. І це може не відповідати тій дійсності, в якій жила сім'я і будувала своє майбутнє.

Незважаючи на очевидні складнощі й виклики, які війна ставить перед українськими родинами, цей період 2022–2025 роки більше половини респондентів схильні вважати часом, що змусив українські сім'ї стати більш злагодженими та підтримувати один одного. Дорослі і діти також констатують, що під час війни відчули великий внесок членів їх сімей у родинні стосунки, і навіть фізична розділеність сімей, складні фінансові, психологічні і ментальні проблеми не стають цьому на заваді.

Завацька Л. М., Переварко С. М.

ОСОБЛИВОСТІ НАДАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ ОСОБАМ ПОХИЛОГО ВІКУ В КОМУНАЛЬНИХ УСТАНОВАХ

Соціальні послуги для осіб похилого віку є компонентом системи соціального захисту, особливо в умовах старіння населення та зростання потреб у підтримці цієї категорії громадян. В Україні комунальні установи відіграють ключову роль у наданні таких послуг, оскільки вони функціонують на місцевому рівні та мають бути максимально наближеними до потреб громади.

Особи похилого віку звертаються до комунальних центрів соціального обслуговування з різних причин, які можна поділити на кілька основних груп:

1. Соціально-економічні причини:

- Низький рівень доходу – багато пенсіонерів отримують мінімальну пенсію, якої не вистачає на покриття базових потреб.
- Відсутність підтримки з боку родичів – не всі літні люди мають родину або родичі можуть проживати далеко і не мати фінансової можливості допомагати.

- Втрата житла або складні житлові умови – деякі особи похилого віку опиняються у скрутних житлових умовах через економічну кризу, борги.

2. Медичні та фізіологічні причини:

- Хронічні хвороби – літні люди часто страждають на серцево-судинні, неврологічні, опорно-рухові захворювання, що ускладнює їхню здатність самотійно обслуговувати себе.

- Обмежена рухливість – втрата рухових функцій через вік або травми вимагає сторонньої допомоги.

- Необхідність реабілітації після хвороб або операцій – деяким особам потрібен догляд у відновний період, який вони не можуть отримати вдома.

3. Психологічні та соціальні причини:

- Самотність та соціальна ізоляція – багато людей похилого віку відчують себе покинутими, їм не вистачає спілкування та емоційної підтримки.

- Депресія та психічні розлади – психічне здоров'я у похилому віці може погіршуватися через втрату близьких, сенсу життя або хронічні захворювання.

- Страх перед самотійним проживанням – особливо для осіб, які втратили чоловіка/дружину або мають когнітивні порушення (наприклад, деменцію).

4. Побутові причини:

- Неможливість самотійно вести господарство – з віком складніше виконувати повсякденні справи (готування їжі, прибирання, оплата рахунків).

- Відсутність доступу до базових послуг – у деяких регіонах проблематично отримати якісне медичне обслуговування, купити продукти або навіть дістатися до аптеки.

5. Правові та юридичні причини:

- Обман та фінансові махінації – літні люди часто стають жертвами шахраїв, які залишають їх без житла чи коштів.

- Конфлікти з родичами – бувають випадки, коли старші люди зазнають насильства або психологічного тиску в сім'ї, що змушує їх звертатися по допомогу.

- Необхідність оформлення соціальної допомоги або субсидій – комунальні установи допомагають у розв’язанні юридичних питань, пов’язаних із соціальним забезпеченням.

На основі аналізу літератури, зокрема підручників, наукових статей та законодавчих актів, розглянемо особливості надання соціальних послуг особам похилого віку в комунальних установах, враховуючи як українські реалії, так і зарубіжний досвід.

Соціальна робота з особами похилого віку базується на принципах гуманізму, індивідуального підходу та комплексності. Як зазначає А. Капська у своєму підручнику «Соціальна робота» (2018), основою соціальних послуг є забезпечення гідного рівня життя, підтримка незалежності та соціальної інтеграції людей похилого віку. У комунальних установах ці принципи реалізуються через широкий спектр послуг: від обслуговування вдома до стаціонарного обслуговування в будинках-інтернатах. Авторка підкреслює, що робота з людьми похилого віку вимагає врахування їхніх фізичних, психологічних та соціальних потреб, що робить її багатогранною та складною.

Схожий підхід зазначений у виданні О. Безпалько Р. Вайноли «Соціальна педагогіка: теорія і технології» (2015). Автори наголошують на важливості технологій надання соціальних послуг, які можна адаптувати до потреб літніх людей. Наприклад, методика соціального супроводу дозволяє не лише надавати базову допомогу, але й сприяти активному залученню особи похилого віку до життя громади. У контексті комунальних установ це може включати організацію дозвілля, груп взаємодопомоги або створення консультаційних центрів.

Правовою основою функціонування комунальних установ є Закон України «Про соціальні послуги» від 17 січня 2019 року № 2671-VIII. Цей документ передбачає перегляд соціальних послуг (догляд, соціальна адаптація, консультування тощо) та встановлює стандарти їх надання. Таким чином, закон наголошує на пріоритетності послуг, які надаються за місцем проживання, що є звичним для осіб похилого віку, які хочуть залишитися у комфортному для себе середовищі. Комунальні установи, такі як територіальні центри соціального

обслуговування, стають основними виконавцями цих завдань на місцевому рівні.

Як зазначає Г. Попович у книзі «Соціальний захист населення в Україні: теорія і практика» (2016), законодавство в Україні вдосконалюється, однак практична реалізація часто ускладнюється у зв'язку з проблемами фінансування та кадрового забезпечення. Наприклад, у багатьох комунальних установах бракує кваліфікованих соціальних працівників, які б забезпечували надання якісних послуг.

Комунальні установи в Україні, такі як будинки-інтернати, денні центри чи служби догляду вдома, мають низку специфічних особливостей.

По-перше, їхня діяльність тісно пов'язана з процесом децентралізації, який триває в Україні з 2015 року. М. Сидоров у статті «Соціальні послуги в умовах децентралізації: виклики та перспективи для осіб похилого віку» (2021) зазначає, що децентралізація відкриває можливості для більш гнучкого реагування на потреби громади, але водночас створює виклики, пов'язані з нерівномірним розподілом ресурсів. У багатих громадах комунальні установи можуть пропонувати сучасні послуги, тоді як у бідніших регіонах їх робота обмежується мінімальним набором функцій.

По-друге, достатньо складним аспектом роботи установи є адаптація до індивідуальних потреб клієнтів. Л. Ковальчук у навчальному посібнику «Геронтологічна соціальна робота» (2020) підкреслює, що комунальні заклади повинні враховувати не лише фізичний стан особи похилого віку, але й її психоемоційний добробут. Наприклад, організація групових занять або арт-терапія може допомогти у боротьбі з самотністю, яка є однією з ключових проблем цієї категорії населення.

Порівняння українського досвіду з міжнародними практиками дозволяє виявити шляхи вдосконалення роботи комунальних установ. Н. Василенко у статті «Особливості соціального обслуговування осіб похилого віку: зарубіжний досвід та українські реалії» (2019) аналізує підходи, застосовані в країнах Європи та Північної Америки. Наприклад, у Швеції значною мірою увага приділяється послугам догляду вдома, що дозволяє людям похилого віку зберегти автономію. У Німеччині

активно розвиваються денні центри, які забезпечують медичну, соціальну та психологічну підтримку. В Україні такі моделі лише починають впроваджуватися, але їхня адаптація ускладнена через обмежене фінансування та недостатню інфраструктуру.

Міжнародна конвенція про права осіб похилого віку (проект ООН) пропонує також стандарти, які можуть служити орієнтиром для України. Також, документ наголошує на праві літніх людей на гідне життя, доступ до послуг та захист від дискримінації. Хоча конвенція ще не ратифікована, її принципи можуть бути враховані при розробці місцевих програм у комунальних установах.

Незважаючи на певні досягнення надання соціальних послуг у комунальних установах, існує і низка проблем у цій сфері. Однією з них є недостатнє фінансування, що призводить до обмеження кількості персоналу та застарілої матеріально-технічної бази. Наприклад, у багатьох будинках-інтернатах бракує сучасного обладнання для реабілітації чи комфортного проживання. Крім того, як зазначає науковець Г. Попович (2016), часто різний рівень мотивації працівників, що впливає на якість послуг, залежить від рівня заробітної платні.

Іншою проблемою є недостатня інформованість осіб похилого віку про доступні послуги. У багатьох випадках люди просто не знають, куди звертатися за допомогою, що особливо актуально для сільської місцевості. У цьому контексті важливим є розвиток інформаційних служб та співпраця з громадськими організаціями.

Перспективи розвитку надання соціальних послуг особам похилого віку в комунальних установах пов'язані з інтеграцією сучасних технологій та залученням додаткових ресурсів. Наприклад, використання телемедицини чи онлайн-консультацій могло б розширити доступ до послуг, особливо в умовах децентралізації. Крім того, залучення волонтерів та приватного сектору може допомогти компенсувати брак бюджетних коштів.

Висновки. Надання соціальних послуг особам похилого віку в комунальних установах України є складним завданням, яке вимагає комплексного підходу. Законодавча база, хоча і

вдосконалюється, потребує кращої реалізації на практиці. Теоретичні основи, описані в літературі, дозволяють розробляти ефективні технології роботи, однак їх впровадження залежить від ресурсів та рівня підготовки персоналу. Зарубіжний досвід демонструє деякі шляхи розвитку, такі як акцент на догляді вдома чи денних центрах, які можуть бути адаптовані до українських реалій.

Для підвищення якості послуг у комунальних установах необхідно вирішення проблем фінансування, кадрового забезпечення та інформованості населення. У перспективі інтеграції сучасних технологій та співпраця з громадськістю можуть стати ключовими факторами успіху. Таким чином, соціальні послуги для осіб похилого віку в комунальних установах мають значний потенціал для розвитку, якщо держава та громади спільно працюють над їх удосконаленням.

Завацький П. С.

СОЦІАЛЬНА ПІДТРИМКА БІЗНЕСУ ЧЕРНІГІВСЬКОЮ ТОРГОВО-ПРОМИСЛОВОЮ ПАЛАТОЮ ЗАСОБАМИ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Чернігівська торгово-промислова палата – найбільша бізнес-асоціація в Чернігівській області, яка об'єднує понад 200 членів – представників бізнесу Чернігівського регіону. Мета діяльності торгово-промислової палати – сприяння розвитку підприємництва, зростання та зміцнення конкурентоздатності вітчизняних товаровиробників, підвищення статусу українського бізнесу всередині країни та за її межами.

Чернігівська регіональна торгово-промислова палата надає послуги юридичним та фізичним особам з експертиз, митного оформлення вантажів, технічної інвентаризації, сертифікації товарів, організації освітніх заходів та інші.

Освітні послуги відіграють одну з провідних ролей в діяльності торгово-промислової палати. Освітня діяльність є інвестицією в людський капітал, забезпечуючи підготовку кваліфікованих фахівців, необхідних для розвитку економіки та